

Laidiens: 05.08.2004., Nr. 123

Finanšu un kapitāla tirgus komisija

Procentu likmju riska pārvaldīšanas un procentu likmju riska termiņstruktūras pārskata sagatavošanas noteikumi

Apstiprināti ar Finanšu un kapitāla tirgus komisijas padomes 2004. gada 16. jūlija lēmumu Nr. 159 (prot. Nr. 26, 5. p.) J. Brazovskis, Finanšu un kapitāla tirgus komisijas priekšsēdētāja vietnieks

1. Vispārīgie jautājumi

1.1. “Procentu likmju riska pārvaldīšanas un procentu likmju riska termiņstruktūras pārskata sagatavošanas noteikumi” (tālāk tekstā – noteikumi) sagatavoti, pamatojoties uz Kredītiestāžu likuma 8. panta pirmo daļu un 50. pantu, Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likuma 6. panta 1. punktu, 7. panta pirmās daļas 1. punktu un 17. panta 2. punktu un ņemot vērā Bāzeles Banku uzraudzības komitejas “Procentu likmju riska pārvaldīšanas un uzraudzības principus”.

1.2. Noteikumi ir saistoši Latvijas Republikā reģistrētajām bankām (tālāk tekstā – banka).

1.3. Noteikumi papildina Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (tālāk tekstā – Komisija) “Ieteikumu iekšējās kontroles sistēmas izveidošanai” prasības un nosaka minimālās prasības bankas un tirdzniecības portfeli iekļautajiem bilances un ārpusbilances posteņiem piemītošā procentu likmju riska pārvaldīšanai, kā arī nosaka procentu likmju riska termiņstruktūras pārskata sagatavošanas un iesniegšanas kārtību.

1.4. Noteikumos lietotie termini:

1.4.1. procentu likmju risks – procentu likmju izmaiņu iespējamā nelabvēlīgā ietekme uz bankas ienākumiem un bankas ekonomisko vērtību;

1.4.2. procentu likmju riska rašanās avoti (cēloņi):

1.4.2.1. cenu izmaiņu risks (*repricing risk*) – iespēja ciest zaudējumus, mainoties procentu likmēm un pastāvot atšķirībām aktīvu, pasīvu un ārpusbilances pozīciju atlikušajos termiņos,

1.4.2.2. ienesīguma līknes risks (*yield curve risk*) – iespēja ciest zaudējumus negaidītu izmaiņu ienesīguma līknes slīpumā (*slope*) un aprisēs (*shape*) dēļ,

1.4.2.3. bāzes risks (*basis risk*) – iespēja ciest zaudējumus, mainoties procentu likmēm finanšu instrumentiem ar vienādiem pārskatīšanas termiņiem, bet atšķirīgām bāzes likmēm (piemēram, aktīviem – RIGIBOR, bet saistībām – Latvijas Bankas refinansēšanas procentu likme),

1.4.2.4. izvēles risks (*optionality risk*) – iespēja ciest zaudējumus, ja finanšu instruments tieši (iespējas līgumi) vai netieši (kredīti ar pirmstermiņa atmaksas iespēju, noguldījumi uz pieprasījumu u.tml.) paredz bankas klientam izvēles iespēju;

1.4.3. pret procentu likmju izmaiņām jutīgie aktīvi, saistības, ārpusbilances pozīcijas – aktīvi, saistības, ārpusbilances pozīcijas, kuru tirgus vērtības izmaiņas ir atkarīgas no procentu likmju izmaiņām;

1.4.4. atlikušais termiņš – laiks no pārskata perioda pēdējās dienas līdz līguma beigu dienai vai dienai, kad saskaņā ar līguma noteikumiem jāveic maksa vai jāpārskata procentu likmes;

1.4.5. bankas ekonomiskā vērtība – bankas nākotnes tīrās naudas plūsmas pašreizējā vērtība, kas noteikta, diskontējot nākotnes naudas plūsmas ar pašreizējo tirgus procentu likmi;

1.4.6. pārējo terminu lietojums atbilst ar Latvijas Bankas padomes 12.07.2001. lēmumu Nr. 88/7 apstiprināto “Kredītiestāžu mēneša bilances pārskata un pielikumu sagatavošanas noteikumu” un ar Komisijas padomes 14.05.2004. lēmumu Nr. 106 apstiprināto “Banku un ieguldījumu brokeru sabiedrību kapitāla pietiekamības aprēķināšanas noteikumu” terminu lietojumam.

2. Procentu likmju riska pārvaldīšana

2.1. Banka izstrādā procentu likmju riska pārvaldīšanas politiku un procedūras, kas atbilst bankas lielumam, veikto operāciju (darījumu) apjomam, dažādībai un sarežģītībai, un nosaka:

2.1.1. procentu likmju riska iekšējos limitus (piemēram, pa valūtām, produktiem), kā arī rīcību iekšējo limitu neievērošanas gadījumā;

2.1.2. procentu likmju riska mērīšanas metodoloģiju, kas aptver bankai būtiskos procentu likmju riska avotus un ļauj novērtēt procentu likmju izmaiņu ietekmi uz bankas ienākumiem un tās ekonomisko vērtību;

2.1.3. stresa testēšanas, ja tāda paredzēta, veikšanas biežumu un kārtību, kas ietver iespējamo notikumu attīstības scenāriju pieņēmumus (piemēram, negaidītas izmaiņas vispārējā procentu likmju līmenī, izmaiņas savstarpējās attiecībās starp bāzes likmēm, izmaiņas ienesīguma liknes slīpumā un aprisēs, izmaiņas likviditātē vadošajos finanšu tirgos u.tml.);

2.1.4. apstākļu, kādos bankai var rasties būtiski zaudējumi procentu likmju riska dēļ (piemēram, ja ar procentu likmju risku saistītie zaudējumi pārsniedz 20 procentus no bankas pašu kapitāla), pieņēmumus un iespējamo rīcības plānu.

2.2. Banka pastāvīgi novērtē procentu likmju risku gan atsevišķi bankas tirdzniecības portfelim, gan bankas portfelim, gan abiem kopā.

2.3. Banka pastāvīgi novērtē procentu likmju risku katrā valūtā, kurā banka veikusi būtisku darījumu apjomu.

2.4. Procentu likmju riska lieluma mērīšanai izmanto vienu vai dažādas metodes, t.sk. starpības analīzi (*gap analysis*), ilguma (*duration*) metodi, simulācijas tehnikas (*simulation approaches*), kas minētas Bāzeles Banku uzraudzības komitejas izstrādātajos “Procentu riska pārvaldīšanas un uzraudzības principos” (<http://www.bis.org/publ/bcbs108.pdf>).

2.5. Banka novērtē jauniem produktiem un pakalpojumiem piemētošo potenciālo procentu likmju risku un apstiprina ar šo risku pārvaldīšanu un kontroli saistītās procedūras pirms šo produktu iegādes vai pakalpojumu sniegšanas sākšanas.

2.6. Banka, kura pakļauta konsolidētajai uzraudzībai, nodrošina efektīvu procentu likmju riska pārvaldīšanu konsolidācijas grupā kopumā.

3. Procentu likmju riska termiņstruktūras pārskats

3.1. Banka sagatavo “Procentu likmju riska termiņstruktūras pārskatu” (tālāk tekstā ? pārskats) atbilstoši UPDK 0651196 veidlapai (1. pielikums).

3.2. Banka, kuras uzraudzība tiek veikta, pamatojoties uz konsolidētajiem finanšu pārskatiem, pārskatu sagatavo, pamatojoties uz bankas individuālajiem finanšu pārskatiem.

3.3. Pārskatā pret procentu likmju izmaiņām jutīgos aktīvus, pasīvus un ārpusbilances pozīcijas grupē atbilstoši atlikušajam termiņam. Aktīvi un saistības, kuriem banka var jebkurā brīdī vienpusēji mainīt procentu likmes, tiek uzrādīti pārskatā atbilstoši atlikušajam minimālajam termiņam līdz procentu likmju iespējamai pārskatīšanai.

3.4. Aktīvus un saistības, kuriem ir nenoteikts izpildes termiņš vai kuru izpildes termiņš var atšķirties no līgumā noteiktā termiņa, uzrāda atbilstoši bankas novērtējumiem, kuri balstās uz bankas pieredzi un ir ekonomiski pamatoti.

3.5. Aktīvus, kuriem izveidoti speciālie uzkrājumi nedrošiem parādiem, uzrāda atbilstoši atlikušajai vērtībai.

3.6. Atvasinātos instrumentus uzrāda vienlaikus gan kā garās ārpusbilances pozīcijas, gan kā īsās ārpusbilances pozīcijas.

3.7. Ja valūtas pirkšanas un pārdošanas tagadnes līgumu (*spot*) uzskaitē ir lietota norēķinu datuma uzskaitē (*settlement date accounting*), šādu līgumu saņemamās summas iekļauj attiecīgajā aktīva pozīcijā un maksājamās summas ?